

เชิงอรรถ

^๑ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเจริญพระชนม์มายุวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ ได้มีหนังสือเฉลิมพระเกียรติที่กล่าวถึงบทบาทการพัฒนาประเทศในแง่ต่างๆ จำนวนหนึ่ง อาทิลักษณะการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ(กปร) ๒๕๓๐ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (กศช) ๒๕๓๐ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๓๐ เป็นต้น

^๒ พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาททั้งที่อัญเชิญมาในรายงานศึกษาชิ้นนี้ และที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อแสวงหาข้อยุติบางประการหรือเพื่อเรียบเรียงระบบพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันได้มาจากเอกสารที่รวบรวมไว้ในหนังสือชุด *ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ ปีพุทธศักราชต่างๆ* (ทั้งหมด ๑๘ เล่ม-โปรดดูบรรณานุกรม)

^๓ เป็นวลีง่ายๆ แต่กินใจ และจะปรากฏพบในเอกสารที่สรรเสริญบุคคลที่ได้รับเหรียญตราสูงสุดที่ประเทศ ฟังจะให้ได้ เช่น “medal of honour” ในสหรัฐอเมริกา

^๔ รายละเอียดส่วนนี้ได้มีการวิเคราะห์อย่างครบถ้วนใน กปร. ๒๕๓๐

^๕ บทบรรยายของสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ในโอกาสที่ทรงเป็นองค์ประธานเปิดการประชุมวิชาการของกุมารแพทย์เขตร้อนครั้งที่ ๑ ณ โรงแรมแอมบาสเคอร์ เมื่อปลายวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ *เดลินิวส์* ๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๐ หน้า ๑๑

^๖ รายละเอียดพระราชกรณียกิจในด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น มีเสนอแล้วใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ๒๕๓๐

^๗ คำสัมภาษณ์ของอาจารย์ภาวาส บุญนาค รองราชเลขาธิการ *ไทยรัฐ* ๖ ธันวาคม ๒๕๓๐ น. ๓

^๘ อ้างใน สมเด็จพระญาณสังวร ๒๕๓๐ น.๕

^๙ ตัวอย่างที่แสดงถึงความพิถีพิถันในประเด็นนี้ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีเสนอใน พ.อ. โสมนัส เอี่ยมสรรพางค์ ๒๕๓๐

^{๑๐} ดูรายละเอียดสำเนาการติดต่อสื่อสารระหว่างพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับคณะปฏิบัติการฝนหลวงได้ใน คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๐

^{๑๑} สรุปสาระสำคัญที่น่าเสนอต่อไปนี อาศัย กปร. ๒๕๒๗

๑๒ โครงสร้างของสาระที่นำเสนอ ณ จุดนี้อาศัยแนวคิดในสมเด็จพระญาณสังวรณ์ ๒๕๓๐

๑๓ ทุกบทบาท/หน้าที่ จะมีผลลัพธ์บังเกิดขึ้น อันเป็นผลโดยตรงของกิจกรรมนั้น ผลลัพธ์ที่คาดหวังดังกล่าวเมื่อพิจารณาจากทัศนพิสัยของบทบาท/หน้าที่นั้นๆ จักต้องถือว่าเป็น “ผลดี” แม้ว่าจากทัศนะอื่นๆที่ไม่เกี่ยวข้องกับหน้าที่นั้น บทบาทนั้น อาจไม่ยอมรับว่าผลลัพธ์ดังกล่าวเป็นผลดีก็ได้ แต่ “ผล” ในทัศนะหลังนี้เป็นประเด็นหนึ่งที่ต้องพิจารณาแตกต่างหากจากประเด็นของการกำหนดขอบข่ายและความหมายที่แท้จริงของคำ “ความรับผิดชอบ” อย่างไรก็ตาม พิจารณาจากทัศนะของการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ บทบาทต่างๆ ที่กำหนดขึ้นมา เพื่อให้คนเราแต่ละคนสวมในชีวิตประจำวันนั้น ย่อมมีความคาดหวังให้เกิดผลลัพธ์ในทางที่ดีเสมอ ส่วนผลลัพธ์จริงจะดีสมตามที่คาดหวังไว้หรือไม่นั้น เป็นอีกประเด็นหนึ่งและเป็นข้อเท็จจริง ผลลัพธ์ดังกล่าวเป็น “ผลดี” มีประโยชน์จริงจากทัศนะอื่นๆ นอกเหนือจากทัศนะของบทบาทนั้นๆ หรือไม่ ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งเช่นกัน

๑๔ พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในปลายสุด ก็จะถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อเป็นการให้ความใหม่ที่จะสะท้อนถึงแนวพระราชดำริล่าสุดให้แก่ระบบพระราชดำริของพระองค์อยู่ตลอดเวลา

๑๕ ข้อเสนอข้างต้นใช้สำหรับวิทยาลัย /มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ และสำหรับการจัดแนวการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่ผู้เขียนรายงานการศึกษานี้ใคร่เสนอเสริมในเชิงอรรถนี้ว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสามารถที่จะเป็นผู้นำในการปรับปรุงแนวการศึกษาเพื่อเริ่มต้นกระบวนการปลูกฝังและหล่อหลอมทัศนคติที่ดีที่สร้างสรรค์ในสังคมไทย ตามแนวคิดที่เสนอในรายงานนี้

๑๖ เช่นในประเทศอังกฤษหรือในประเทศญี่ปุ่น รัฐมนตรีที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดหรือทำงานผิดพลาดหรือภารกิจที่อยู่ในความดูแลบกพร่องยังความเสียหายให้แก่ส่วนรวม รัฐมนตรีผู้นั้นก็จะไม่ริรอที่จะลาออกจากตำแหน่ง รัฐมนตรีที่มีความขัดแย้งกับคณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีในประเด็นพื้นฐานแล้ว ก็จะลาออกทันทีโดยมิได้เสียดาย “ตำแหน่งอันทรงเกียรติ” นั้น แต่ในหลายๆ ประเทศที่ไม่มีการพัฒนาประเพณีที่ยึดถือกันมาเป็นเวลาช้านาน ขนาดถูกขับไล่โดยสื่อมวลชนและประชาชนทั่วไปแล้ว รัฐมนตรีในตัวอย่างนี้ก็ไม่ยอมลาออกจากตำแหน่ง ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่ด้อยเกียรติกว่านี้ (เช่น ผู้อำนวยการ หรือ ผู้ว่าการรัฐวิสาหกิจ อธิบดีฯลฯ) ก็มีพฤติกรรมในรูปแบบเดียวกันนี้